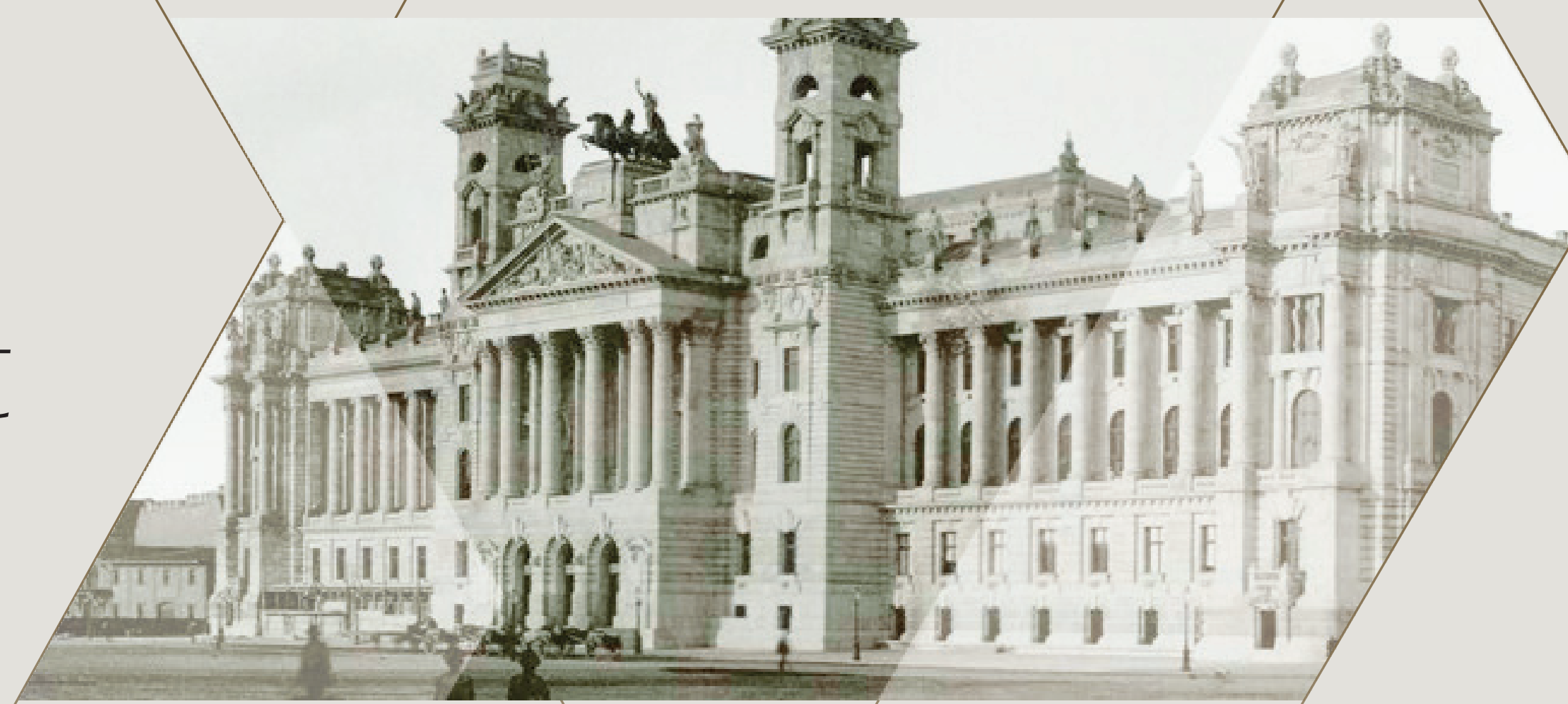

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút

2018-2019

GYULAI TÖRVÉNYSZÉK

Az Igazságügyi Palota Gyulán

A Gyulai Törvényszék épületének – amely az egykori Igazságügyi Palota – története az 1800-as évek végére nyúlik vissza. A bíróságok újjászervezésekor, 1872. január 1-jétől az akkor 30 éves Novák Kamillt nevezték ki a Gyulai Királyi Törvényszék elnökévé. Novák Kamill életútját dr. Wlassits Gábor nyugalmazott törvényszéki tanácselnök kutatómunkájának eredményeként ismerhetjük meg alaposabban. Novák Kamillt 1867. április 13-án a vármegyében fennállott törvényszékhez bírónak választották meg.

Novák Kamill (1841 – 1921)

Ő volt az ország legfiatalabb elnöke, és ez a kinevezés akkor nagy feltűnést keltett. 1886-ban Pauler Tivadar igazságügyminiszter kívánságára elvállalta a Budapesti Elsőfolyamodású Királyi Törvényszék alelnöki tisztjét, azonban visszavágyott Gyulára, ahol néhány hónap elteltével ismét elfoglalta elnöki állását. 1892-ben legelső volt a vidéki törvényszéki elnökök közül, akit a megtisztelő „kúriai bíró” ranggal tüntettek ki. Hosszú és érdemekkel teljes pályát futott be. Terényi Lajos országgyűlési képviselő és Erdély Sándor igazságügyminiszter mellett nagyrészt az ő határozó közbenjárásának köszönhető, hogy Békés Vármegyében a törvényszéki palota Gyulán épült fel.

Helyi szinten az új bírósági rendszer megszilárdításában játszott szerepe elvitathatatlan. Elnökségének időszakára esik a sommás eljárásról, a fizetési meghagyásokról, az esküdtbíróságokról és az új bünvádi perrendtartásról szóló törvények bevezetése. Alakját pontos köteleességtudás és puritán becsületesség jellemezte, magas hivatali beosztása alatt mindvégig szerény, tartózkodó társadalmi életet élt, Gyula hűséges lakosaként. Ferenc József 1887. október 15-i hatállyal – nemesége épségben tartása mellett – Novák Kamillt feljogosította a „szentmihályi” előnév használatára, ahogyan neve a törvényszéki palota felépítését megörökítő márványtáblán is olvasható.

Bírói tisztségében büntető tanácselnökként járt el, elsősorban élet elleni ügyekben. 1909. május 3-án benyújtotta lemondását, és június 30-ával nyugdíjba vonult. Érdemei elismerésül a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntették ki. Szerény személyiségére jellemző, hogy a Nagyváradi Ítéletábrát elnökétől kérte: a kitüntetést ne ünnepélyes átadás útján, hanem a lehető legegyszerűbb és legcsendesebb körülmények között, szolgálati úton juttassák el hozzá.

Novák Kamill több mint 37 évig volt a Gyulai Királyi Törvényszék elnöke. *(Forrás: dr. Wlassits Gábor, nyugalmazott törvényszéki tanácselnök)*

Az első elnök munkássága és példamutató életútja előtt a Gyulai Törvényszék a Novák Kamill-emlékérem megalapításával tisztelgett.

Az épület

Az 1880-as évek végére kicsinek és korszerűtlennek bizonyultak a Békés Vármegyében található igazságszolgáltatásnak és fogháznak helyt adó épületek.

Akkoriban Gyula és Békéscsaba már egy évszázada versengésben állt nemcsak a megyeszékhelyi cím elnyeréséért, hanem a törvényszék létesítésének jogáért is.

1895 novemberében Békés Vármegye képviselőtestülete Erdély Sándor igazságügyi minisztertől egy új törvényszéki palota felépítését kezdeményezte. A miniszter 1896 nyarán értesítette a megyét arról, hogy Gyulán törvényszéki épületet és fogházat létesíttet. Az építendő fogház és törvényszéki palota céljaira Varga Károly, Sánta Jánosné és Sánta Gábor ingatlanait vásárolták meg, és egyúttal az állam tulajdonába bocsátották. Az építkezéshez közel tízezer négyzetméterre volt szükség, melyet e három ingatlan együttesen biztosított.

Wagner Gyula
(1851-1937)
(Forrás: Összefogás a Börtönügyért Egyesület)

Az építkezés négy éven át tartott, és 1899. október 1-jén adták át. Az épületet Wagner Gyula műépítész tervezte, míg a kivitelezői Robelly és Szilágyi szegedi építőmesterek voltak. Az épület műszaki ellenőrzését Politzer Lajos királyi mérnök végezte. A törvényszék bejáratánál ma is emléktábla őrzi a műépítész és a kivitelezők nevét.

A városképet jelentősen meghatározó, monumentális épület eklektikus stílusban épült, külső jellege nem sokat változott az évek alatt.

1991-ig az ügyészség is helyet kapott az épületben. A több mint száz éves épület állagának megóvása érdekében 1999-ben átfogó felújítás és részbeni bővítés kezdődött. A munkálatok

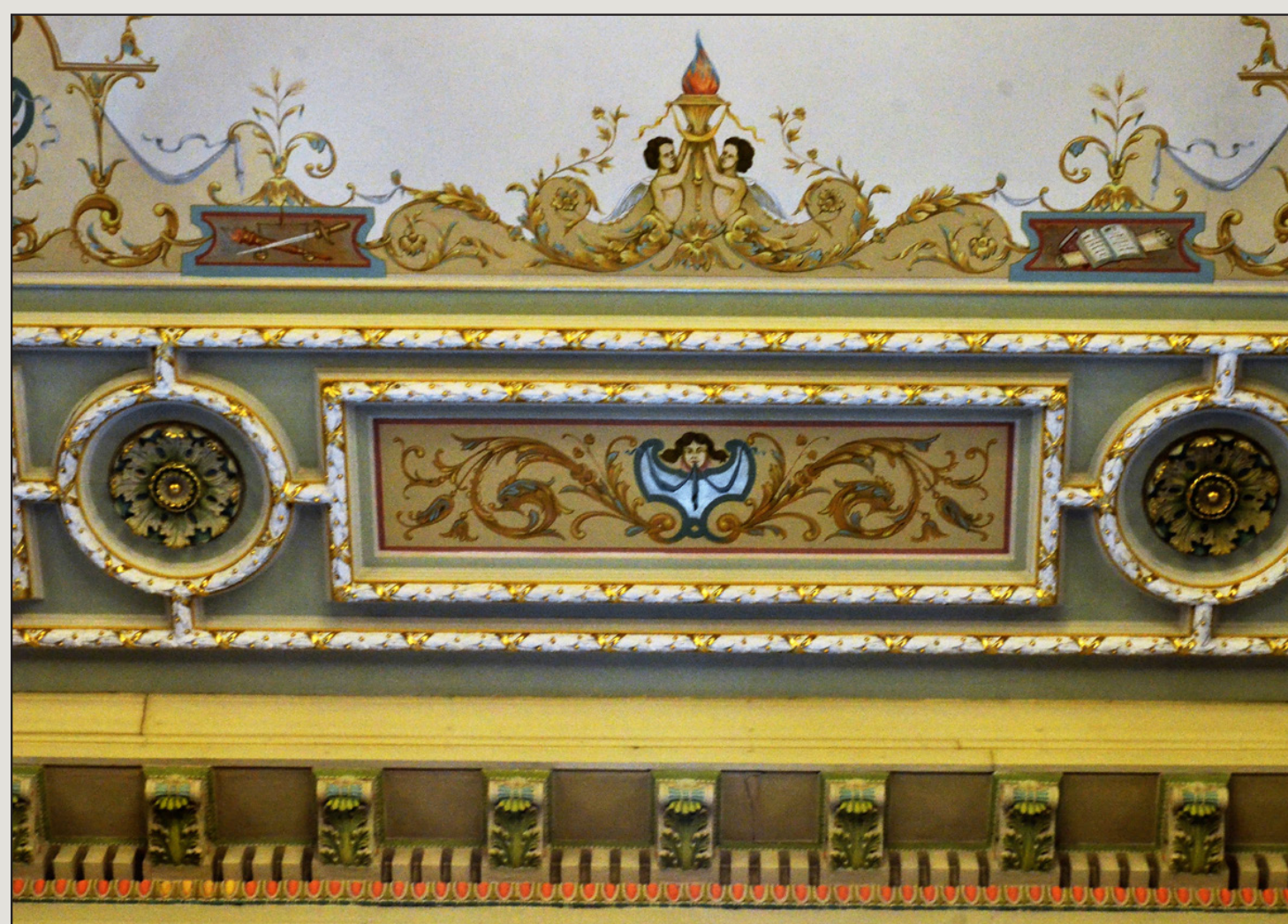
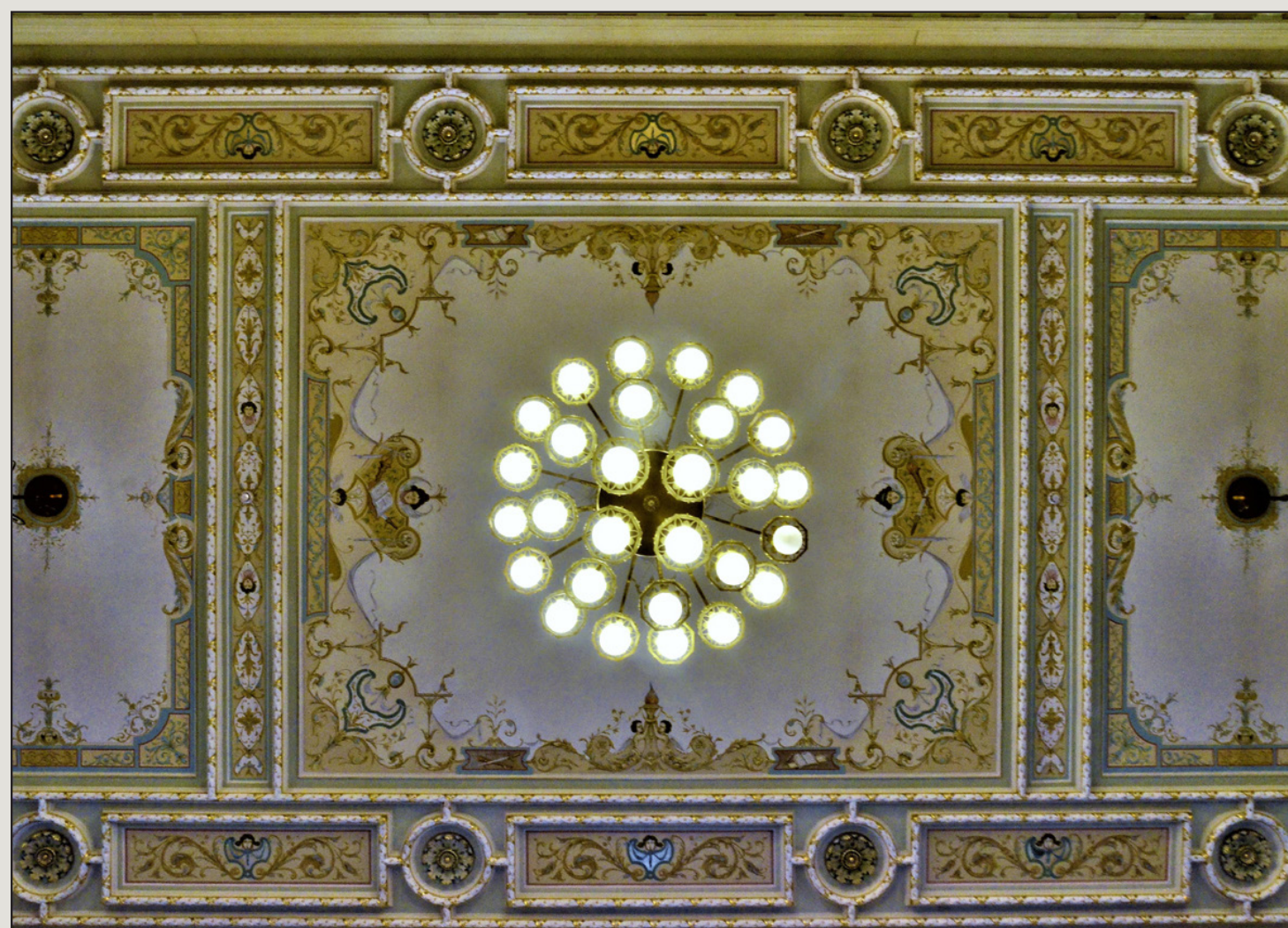
Martonné dr. Hárs Márta elnök asszony idején zajlottak, akinek áldozatos munkája előtt a törvényszéken elhelyezett emlék-

tábla tiszteleg. A felújítás 2001-ben készült el. A két és fél éven keresztül zajló felújítás alkalmával az eredeti belső udvarokat beépítették, és mindkét szinten nyolc tárgyalótermet alakítottak ki. Teljesen kicserélték az épületgépészeti berendezéseket, feltárták és restaurálták a bejárat és a lépcsőház falfestményeit. Azóta elsősorban állagmegóvási és korszerűsítési munkálatok zajlottak.

A felújítás során kiemelt hangsúlyt fektettek az épület stílusának megőrzésére, melyet a Dízlépcsőház és a Díszterem is kiválóan szemléltet.

A lenyűgöző Dízlépcsőház oszlopai és kovácsoltvas korlátja mellett kiemelkedő művészeti értékkel bír a mennyezetet díszítő „Bölcs Salamon ítélete” című alkotás, mely Veres Gusztáv festőművész munkája.

A Díszterem eredetileg az esküdtszéki tárgyalásokra szolgáló nagy tanácsterem volt. Jelenleg is található benne bírói pulpitus, ugyanakkor napjainkban jellemzően már csak nagyobb létszámú

bírói tárgyalások megtartására használjuk, illetve leggyakrabban a bírósági és társszervekkel közösen megvalósított rendezvényeknek ad otthont 140 fős befogadóképességének köszönhetően. Az átfogó felújítás során a falfestéseket is felújították. A mennyezetet kínai stílusú, pompeji motívumos falfestmény díszíti. A 2001-ben befejeződött munkálatok idején restauráltatták azt a II. Rákóczi Ferenc fejedelmet ábrázoló olajfestményt, mely jelenleg is látható a teremben. Művészettörténeti szempontból azért jelentős a műalkotás, mert a fejedelem olyan mentében látható rajta, ami más ábrázolásokon nem fordul elő.

A törvényszék Béke sugárút – Árpád úti belső kertje értékes faállománya miatt helyi jelentőségű természetvédelmi terület.

A Gyulai Törvényszék épülete napjainkban

Készítette: **Dr. Marton Erika** sajtószóvivő,
Gyulai Törvényszék

Grafikai szerkesztés: **Kovács Gábor**, Országos Bírósági Hivatal

ORSZÁGOS
BÍRÓSÁGI HIVATAL

GYULAI
TÖRVÉNYSZÉK